

ESG A MAGYAR KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK KÖRÉBEN

ESG AMONG HUNGARIAN SMALL AND MEDIUM- SIZED ENTERPRISES

Gulyás Dávid János¹

¹ Közgazdaságtan és Világgazdaságtan Intézet, Gazdaságtudományi Kar, Debreceni Egyetem, Magyarország

Kulcsszavak:

kis- és középvállalkozás

ESG keretrendszer

fenntarthatóság

zöld átállás

zöldre festés

Keywords:

small and medium-sized enterprise

ESG framework

sustainability

green transition

greenwashing

Összefoglalás

A fenntarthatósági kérdések az elmúlt években egyre hangsúlyosabbá váltak az üzleti élet valamennyi szegmensében. Az eleinte még csak a tőzsdén jegyzett, nagyobb méretű vállalatok számára kötelező szabályozások az ellátási láncok, a banki finanszírozások és az egyéb érintettek elvárásai miatt a jövőben a kisebb és tőzsdén nem jegyzett vállalkozásoknál is meg fognak jelenni. E tanulmány célja, hogy szekunder adatgyűjtés segítségével bemutassa a hazai kis- és középvállalkozások (KKV-k) viszonyulását a fenntarthatósági kritériumokhoz. Primer kutatásként egy online kérdőív segítségével igyekeztem felmérni, vajon a magyar KKV-k menedzsmentje tisztában van-e az ESG keretrendszerrel, milyen mértékben integrálják üzleti tevékenységükbe a fenntarthatósági szempontokat, részét képezik-e az üzleti stratégiának, továbbá ezen vállalkozások hogyan viszonyulnak a fenntarthatósági jelentés készítéshez. Vizsgálódásaim során arra is keresem a választ, hogy milyen motivációs tényezők húzódnak meg a hazai KKV-k esetében az ESG szempontokat figyelembe vevő működés megvalósítását illetően, valamint kitérek a közzététel gyakorlatára ható tényezőkre.

Abstract

Sustainability issues have become increasingly important in recent years in all areas of business. Regulations that were initially only mandatory for bigger, listed companies will in the future also apply to smaller and unlisted companies due to the expectations of supply chains, bank financing and other stakeholders. The aim of this study is to present the attitude of Hungarian small and medium-sized enterprises (SMEs) towards sustainability criteria through secondary data collection. As a primary research, I used an online questionnaire to assess whether the management of Hungarian SMEs are aware of the ESG framework, to what extent they integrate sustainability criteria into their business activities, whether they are part of their business strategy, and how they relate to sustainability reporting. I will also take a look at the motivational

¹ Tel.: +36 30 496 4812

E-mail cím: gdavid2955@gmail.com

AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-23-2-1 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

1. Bevezetés

Ami a magyar kis- és középvállalkozások helyzetét illeti, több kutatás is arra az eredményre jutott, hogy a koronavírus-járvány következtében kialakult válságból tanulva már előrelátóbbak a hazai kis és középvállalkozások, innovációs képességük és alkalmazkodó készségük javult, saját vállalati vízióik is érettebb hozzáállásról tanúskodnak [23] [24]. Egyre több magyar cégvezető tekint úgy a vállalkozására, hogy az nem csupán egy pénztermelő eszköz, hanem lehetőség a cégépítésre, a hosszabb távú értékteremtésre.

Kevésbé pozitív tendencia a klímaváltozás ütemének felgyorsulása. Többek között az erdőirtások, s az emberi tevékenységből adódó üvegházhatású gázok kibocsátásának intenzív növekedése egyre nagyobb hatást gyakorolnak Földünk éghajlatára, jelentősen fokozzák az üvegházhatás jelenségét. A valaha mért legmelegebb évtized a 2011–2020 közötti volt [7]. A globális felmelegedés következtében bolygónk átlaghőmérséklete jelenleg 0,2 °C-kal növekszik minden évtizedben.

A veszélyes és potenciálisan katasztrofális környezeti változások elkerüléséhez valamint az alkalmazkodási költségek csökkentéséhez a globális felmelegedés mértékét mindenképp 2 °C alatt kell tartani, sőt, erőfeszítéseket szükséges tenni ahhoz, hogy ez lehetőség szerint 1,5 °C alatt maradjon. Ezen célkitűzés megvalósítása az üvegházhatású gázok kibocsátásának 7 százalékos körüli éves szintű csökkentését és a gazdaságok szerkezetének fundamentális átalakítását követeli meg. Ezen tényeket az IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change – Éghajlatváltozási Kormányközi Testület) legfrissebb, hatodik jelentése is megerősíti [18].

Részben a klímaváltozás elleni küzdelem hívta életre az ESG keretrendszert, mely a környezeti („Environmental”), társadalmi („Social”) és vállalatirányítási („Governance”) faktorokból tevődik össze, és olyan célkitűzések és kritériumok összefoglalójának tekinthető, amelyek valamilyen társadalmilag érzékeny problémára keresnek megoldást. Központi célja a vállalatok mindennapi tevékenységében rejlő nem pénzügyi kockázatok és lehetőségek nyomon követése.

Nagy kérdés azonban, hogy képes-e, illetve szándékozik-e egy korlátozott pénzügyi lehetőségekkel rendelkező magyar kis- és középvállalkozás a fenntarthatósági szempontoknak is megfelelni, ezen kritériumok teljesítése érdekében beruházásokat eszközölni. Kutatásom során ezt a kérdéskört igyekszem megvizsgálni először szekunder adatokra támaszkodva, majd saját, primer kutatásom eredményeit elemezve.

2. Szakirodalmi áttekintés

Megfigyelhető, hogy az utóbbi néhány évben az ESG igazi hot topic lett az üzleti szférában. Valóban egy forradalmi újdonságról van szó? Egyáltalán nem, ugyanis a kifejezés egy 2005-ben megjelent ENSZ-tanulmányból származik, amelynek címe, Who Cares Wins [26]. Tehát egy közel 20 éves koncepcióról beszélünk. Az ESG utóbbi években látott intenzív térnyerésében több tényezőnek kulcsfontosságú szerepe van.

A klímaváltozás létezését már nem kíséri tudományos vita, ma már nem tekinthető egy távoli jövőre vonatkozó feltételezésnek. A globális felmelegedés tény, az elmúlt évek szélsőséges időjárási jelenségei révén jelenleg is számszerűsíthetően hat a gazdasági teljesítményre.

Az IBM 2020-as felmérése szerint a fogyasztók fele, illetve közel fele számára nagyon fontos, hogy egy márka a fenntarthatóságra törekedjen, s olyan környezetkímélő termékekkel rukkoljon elő, amelyek az egészségtudatosság jegyében lettek megtervezve, s mi több, a felmérésben részt vevő fogyasztók több, mint kétharmada hajlandó többet fizetni egy termékért, amennyiben az megfelel a különböző fenntarthatósági szempontoknak [17].

Az Essity megbízásából készült "Eco Office" című kutatás [8] rámutatott arra, hogy a koronavírus lecsengésével párhuzamosan a munkavállalók elvárásai megváltoztak a fenntarthatósággal kapcsolatban, munkavállalói érdekké vált a fenntartható munkahely.

A Bloomberg adatai alapján 2023 első hat hónapjában a közvetlen vagy közvetett környezet- vagy éghajlatvédelmi előnyökkel bíró beruházások finanszírozására szolgáló zöldkötvény-kibocsátások meghaladták az 500 milliárd dollárt, ami azt jelenti, hogy a vállalatok és kormányok

zöldkötvény-kibocsátása 18,6 százalékkal nőtt 2022 azonos időszakához képest [1]. A zöldkötvény-kibocsátás robbanásszerű növekedését elsősorban nem a befektetések pozitív környezeti vagy társadalmi hatása okozza. Több kutatás bizonyította [4] [5] [21], hogy ezek a befektetések alacsonyabb kockázatot hordoznak, jobb a piaci megítélésük, magasabb a feljük mutatott bizalmi szint, a népszerűségük mögött tehát jelentős részben pénzügyi hozammaximalizálás áll. A környezeti előírásoknak való megfelelés vagy meg nem felelés a jövedelmezőséget érdemben befolyásoló tényezővé vált, így a pénzügyi piac szereplői az utóbbi években kisebb-nagyobb mértékű erőforrásokat allokáltak az ESG-kockázatokkal kapcsolatos folyamataik és módszereik fejlesztésére.

Összegezve elmondható, hogy mind a fogyasztók, munkavállalók, s befektetők részéről is egyre nagyobb az elvárás a vállalatok felé, hogy ne csak a pénzügyi-, hanem a természeti és társadalmi tőkének is jó gondozói legyenek. Több, egymás hatását erősítő tényező értékelte tehát fel az ESG-t, elkerülhetetlenné téve ezáltal a jelenséget illető világos szabályrendszer kialakítását.

A fenntarthatósági szempontokra épülő, vállalatok által közzétett adatok és ezek alapján a vállalatok, illetve az ezekben való befektetések értékelése korábban sokak szerint zavaros, inkonzisztens módon történt, hangsúlyozza ezt ki Gyura művében [14]. A szabályozói elvárások nem voltak kellőképpen körülhatároltak, a szabályozó hatóságok nagy mozgásteret engedtek a vállalkozásoknak a jelentéstétel formájára és tartalmára vonatkozóan. Ennek következtében az adatok minősége nem volt kielégítő, kvantitatív elemzés a legtöbb esetben nem volt végezhető velük, az egyes vállalkozások fenntarthatósági szempontból való összehasonlítása nem volt kivitelezhető, ahogy azt Boros és szerzőtársai leírják [2]. Szendrey – Dombi szerint [25] egységes módszertan hiányában az ESG szempontok kockázatkezelési keretrendszerbe történő tényleges integrálását számos piaci szereplő nem tudta maradéktalanul megvalósítani.

A Nem Pénzügyi Jelentési Irányelv (Non-Financial Reporting Directive - NFRD) [12] aláírására 2014-ben került sor, s ez tekinthető az első ESG-vel kapcsolatos EU-s szabályozásnak. Kizárólag a tőzsdén jegyzett, 500 főt meghaladó létszámú munkavállalót foglalkoztatóktól várja el a jelentéskészítést 2017 óta. Az NFRD megköveteli a vállalkozásoktól, hogy információkat szolgáltatassanak arról, hogyan kezelik a társadalmi és környezeti kihívásokat. A nem pénzügyi információkat az éves beszámolóikban kötelesek közzétenni az érintett vállalkozások. Ahogy az NFRD felülvizsgálata kapcsán készült összefoglaló jelentés [9] során készített 588 szervezet részvételével lefolytatott nyilvános konzultáció eredményei is bizonyítják, hogy a megbízhatóság, az információk összehasonlíthatósága illetve relevanciája terén az NFRD-vel kapcsolatban jelentős volt a kritikát megfogalmazó, szabályozást nem megfelelőnek tartók aránya. Az NFRD tehát nem tudta betölteni a neki szánt szabályozó szerepet, mivel viszonylag kevés vállalattól várt el nem kellően részletezett jelentést. A 2010-es évek második felében kezdett egyre nagyobb problémát jelenteni a greenwashing elterjedése.

A greenwashing avagy zöldre festés olyan stratégiát takar, amikor egy vállalat igyekszik elhiteti a közvéleménnyel, hogy többet tesz a környezet védelméért, mint a valóságban [6]. A vállalatok ezáltal hamis és megtévesztő információ terjesztése révén tisztességtelen előnyökhöz juthatnak. Egy felmérés szerint [16] az amerikai vállalatok több mint fele elismerte, hogy élt már a greenwashing eszközeivel, az Európai Unióban pedig egy, az Európai Bizottság által készített tanulmány [10] állapította meg, hogy a környezetbarát tulajdonságokra utaló állítások (green claims) közel felét találták a felmérésekben jogszabályt sértő módon félrevezetőnek, kimerítve a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat fogalmát. A greenwashing széles körű elterjedése is ösztönzésül szolgált a szabályozó testületeknek, hogy jelentősen szigorítsák az ESG-vel kapcsolatos szabályozásokat.

2022-ben elfogadásra került a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati jelentéstételről szóló (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) javaslat [13], mely megreformálja és nagyban kibővíti a közzétételi kötelezettségek körét az NFRD-hez képest. Az irányelv 2023. január 1-jén lépett életbe. A 27 EU-tagállamnak legkésőbb a CSRD hatályba lépését követő 18 hónapban át kell ültetniük az irányelvet a nemzeti jogba. A megnövelt jogszabályi hatáskör miatt, 2024-től több mint 50.000 európai vállalatnak lesz kötelező egységesített EU-s jelentési sztenderd alapján ESG-vel kapcsolatos közzétételekről jelenteni. Az új elvárások alapján ezeket a beszámolókat kötelezően auditáltatni kell majd harmadik, független féllel, valamint digitálisan hozzáférhetővé kell tenni őket. Így a szabályozói várakozások szerint hitelesebb, egységesebb, egymással összehasonlítható jelentések fognak készülni.

Az ESG-t manapság jelentéstételi keretrendszerként tartják számon a köztudatban, holott eredetileg befektetőknek készült keretrendszer volt, melynek eredeti célja mindössze a tőzsdei

kibocsátók által közzétett fenntarthatósági információk értékelése volt. Mivel a fenntarthatósággal kapcsolatos adatok iránti kereslet egyre jelentősebb mértékűvé vált, az ESG keretrendszer több szereplő számára információt nyújtó jelentéstételi keretrendszerre szellemült át. Sokáig nem volt sztenderd ESG jelentéstételi szabvány, csak általános konszenzus, hogy egy közzététel milyen fő témákat fedjen le; az adatok szintjén számos eltérés volt, mely Hajdu és szerzőtársai [15] szerint jelentősen korlátozta a piac átláthatóságát.

A két leggyakrabban használt jelentéstételi szabvány a Globális Jelentéstételi Kezdeményezés (Global Reporting Initiative - GRI) és a Fenntarthatósági Számviteli Standard Testület (Sustainable Accounting Standards Board – SASB) sztenderdjei voltak. A fenntarthatósági teljesítményről való közzététel történhetett integrált jelentés, fenntarthatósági jelentés, ESG jelentés, CSR jelentés vagy más egyéb, nem számviteli információkat tartalmazó jelentés formájában [3].

Az Európai Bizottság 2023 júliusában fogadta el az ESRS (Európai Fenntarthatósági Jelentési Szabványok) első sorozatát, 12 ESRS-szabványt, melyek alkalmazása kötelezővé vált a CSRD-ben meghatározott jelentésre kötelezett cégeknek. A cikk megírásának időpontjában már oly mértékben kikristályosodott a szabályozás, hogy valamennyi, az EU területén működő ESG jelentéstétel kapcsán érintett vállalkozásnak egyazon szabvány szerint kell jelentését elkészítenie [11]. A standard létrejött a Nemzetközi Fenntarthatósági Szabványügyi Testülettel (ISSB) együtt került kialakításra, ezáltal szorosán tud a nemzetközi normákhoz igazodni, megkönnyítve ezzel a vállalatok esetleges duplikációit, jelentéstételi többlet terheit.

A magyar KKV-kat a közvetlen ESG irányába kényszerítő szabályozói nyomás még nem érte el, habár a CSRD értelmében 2028-tól bizonyos KKV-knak már hazánkban is kötelező lesz az ESG jelentéstétel az EU-s rendelkezések miatt. Felmerülhet a kérdés, vajon a magyar KKV-k számára a szabályozói elvárás lesz-e az elsődleges motivációs tényező, amiért majd egyre inkább igyekeznek szem előtt tartani az ESG-nek való megfelelést, vagy egyéb motivációs tényezők fognak kulcsfontosságú szerepet játszani. Néhány éve készült egy hazai, a magyar tőzsdén jegyzett vállalkozások ESG jelentéstételének tartalmára és formájára ható tényezőket vizsgáló kvalitatív felmérés. Lippai-Makra – Kovács [20] szakértői interjúkat készítettek a jelentést tevő vállalatok kommunikációs szakembereivel valamint egy könyvvizsgálóval és egy intézményi befektetővel. A kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy a magyar közérdeklődésre számot tartó szervezetek számára nem a szabályozói elvárások, hanem a befektetők információ igénye, illetve a munkavállalók és a fogyasztók fenntartható működésre vonatkozó elvárásai bizonyultak kiemelten fontos motivációs tényezőnek.

A magyar KKV-k a hazai vállalkozások 99 százalékát teszik ki, ezzel több millió magyar család megélhetését biztosítják [19]. Egy régebbi magyar felmérés [22] szerint a hazai KKV cégek egyharmada végez beszállítói tevékenységet nagyvállalatok részére, amelyeknek szüksége van az alvállalkozóinak fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételeire, mert a nagyvállalati ESG jelentések a vállalati működés teljes értékláncáról adatszolgáltatást várnak el. Azok a KKV-k, amelyek nem kezdik el figyelembe venni a fenntarthatósági szempontokat, könnyen elveszíthetik beszállítói pozícióikat, mely tömegesen előforduló jelenséggé válva, az az egész hazai gazdaságra negatív hatást gyakorolna.

3. Anyag és módszer

Az általam alkalmazott anyag és módszertanra jelen fejezet során világítanék rá. A primer kutatásom előtt szekunder adatokat és információkat gyűjtöttem. A szekunder adatgyűjtés során az elsődleges cél az volt, hogy teljes körű áttekintést szerezzek a már meglévő kutatási eredményekről a választott témában. Ehhez számos hazai és nemzetközi szakkönyvet, tudományos folyóiratokban megjelent cikket valamint tanulmányt használtam fel. Kutatásom során a ResearchGate illetve a Google Scholar keresőfelületei voltak a segítségemre.

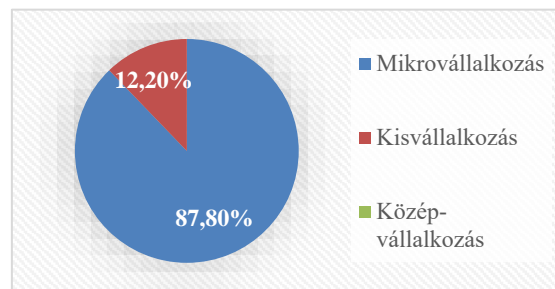
A következő kutatási kérdéseket fogalmaztam meg:

1. Milyen mértékben ismert az ESG kifejezés a magyar KKV-k körében?
2. Milyen mértékben veszik figyelembe a hazai KKV-k napi működésük során az ESG szempontokat?
3. Milyen motivációs tényezők játszanak szerepet az ESG szempontokat figyelembe vevő működés megvalósítását illetően?

4. A magyar KKV-k főtevékenységének bolygónkra, társadalmunkra gyakorolt hatása milyen mértékben összeegyeztethető a fenntartható fejlődés célkitűzéseivel?
5. A magyar KKV-k üzleti tervének/üzleti stratégiájának részét képezik-e a fenntartható fejlődés elérésére irányuló célkitűzések elérésének elősegítése?
6. Jellemző-e a saját ESG szabályozás/ESG stratégia, külső ESG szakértő bevonása, ESG kockázatmérés a hazai KKV-k esetén?
7. Mi jellemzi a hazai KKV-kat az ESG jelentéstételhez kapcsolódó hajlandóságot illetően?

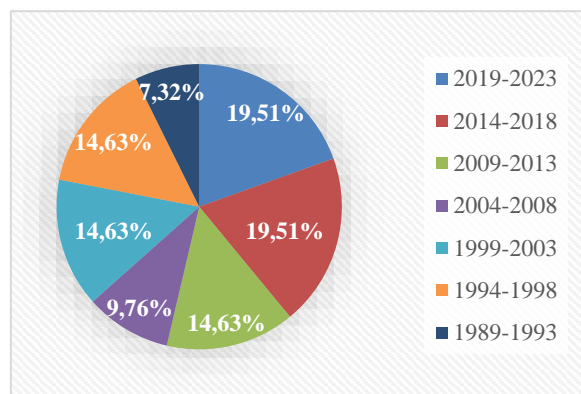
A kutatási kérdéseim megválaszolása céljából primer kutatást végeztem. Kvantitatív kutatási módszer, ennek keretében egy kérdőíves felmérés lett kutatási eszköznek kiválasztva. Egy online kérdőívet használtam a magyar KKV-k ESG-hez való viszonyulásának felmérésére.

Az adatfelvétel időszaka 2023. október 1. és december 31. között zajlott. A kérdőívet a Google Forms segítségével küldtem el az ismeretségi körömben lévő vállalkozásoknak. A válaszadás teljesen önkéntes és anonim módon történt. Összesen 41 válasz érkezett a felmérésre, így a felmérés inkább csak pilot kutatásnak tekinthető. Az alábbiakban a mintám legfontosabb sajátosságairól tájékozódhat az olvasó az általam elért vállalkozások jellemzése révén. A kérdőív elejébe épített szűrőkérdések célja az volt, hogy kiderítse az adott vállalkozásról, vajon az besorolható-e a KKV-k közé. A szűrőkérdéseknek a minta valamennyi eleme megfelelt, így mintaelem nem került kizárásra, sőt az is kiderült, hogy valamennyi általam elért vállalkozás a mikrovállalkozások, vagy a kisvállalkozások közé sorolható, ahogyan az kitűnik az 1. ábráról is.

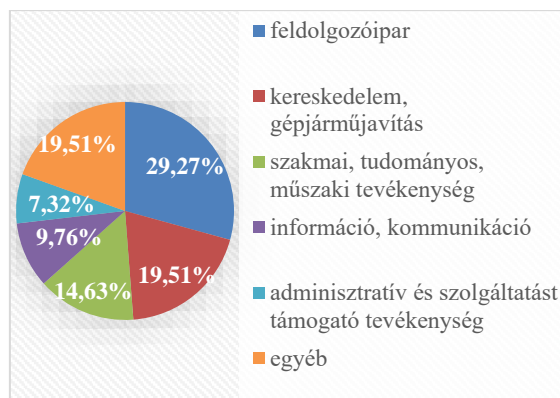
1. ábra. Az elért vállalkozások megoszlása méret szerint (forrás: a Szerző)

A következő ábra a vállalkozások megoszlását mutatja az alapítás ideje szerint. Látható a 2. ábráról, hogy valamennyi, általam elért vállalkozást a rendszerváltást követően alapították, az ötéves intervallumokat tekintve nagyjából egyenletes az alapítási évek megoszlása.

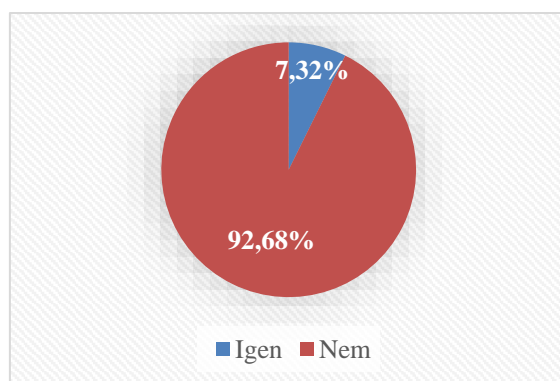
2. ábra. Az elért vállalkozások megoszlása alapítás ideje szerint (forrás: a Szerző)

Az elért vállalkozások iparág szerinti megoszlását szemlélteti a lentebb található ábra. A vállalkozások besorolásához a Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszerét (TEÁOR) hívtam segítségül. A TEÁOR kódok alapján igyekeztem a vállalkozásokat besorolni a 21 nemzetgazdasági ágazat valamelyikébe. A 3. ábráról az öt leggyakrabban előforduló ágazat olvasható le.

3. ábra. Az elért vállalkozások megoszlása iparág szerint (forrás: a Szerző)

Felmérésem során arra is rákérdeztem, hogy a vállalkozások munkaerő-állományában megtalálható-e ESG szakértői, illetve ESG tanácsadói képesítéssel rendelkező munkavállaló. A 4. ábrát szemlélve az a megállapítás vonható le, hogy a hazai KKV szektor vállalkozásainak csupán elenyésző kisebbsége alkalmaz fenntarthatósági szakembereket.

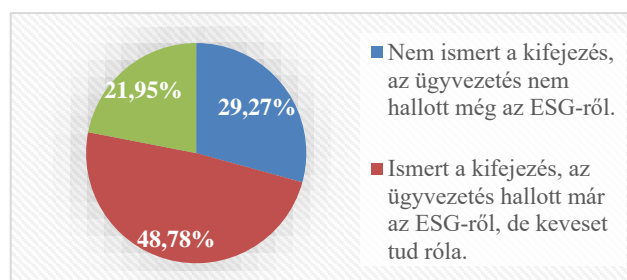

4. ábra. Az elért vállalkozások megoszlása, annak tekintetében, hogy van-e a vállalkozás munkavállalói között ESG szakértő/ESG tanácsadó (forrás: a Szerző)

Az adatok kiértékelése az Excel és az SPSS elemzőszoftver segítségével történt, leíró statisztikai módszerek használatával. A minta kis mérete, egyenlőtlen összetétele miatt a kutatás nem tekinthető reprezentatívnak, nem tükrözi megfelelően a magyar KKV szféra összetételét, ezért az eredmények csak iránymutatásként szolgálnak.

4. Eredmények

A következőkben kvantitatív pilot kutatásom eredményei kerülnek bemutatásra. Az első kutatási kérdés így hangzott: Milyen mértékben ismert az ESG kifejezés a magyar KKV-k körében? A válaszok megoszlását az 5. ábra szemlélteti.

5. ábra. A vállalkozások megoszlása az ESG kifejezés ismertségének tekintetében (forrás: a Szerző)

Az 5. ábrát tekintve megfigyelhető, hogy az általam elért vállalkozások 70,73%-ának ügyvezetése már találkozott az ESG kifejezéssel, csupán a vállalkozások 29,27% -a esetében bizonyult ismeretlennek a fogalom. Viszont mindössze 21,95% rendelkezik ismeretekkel az ESG kifejezés jelentését, tartalmát illetően. Abban az esetben, ha az online kérdőívet kitöltő ügyvezető nem ismerte az ESG kifejezést, számára ez definiálásra került, hogy a kérdőív további részében képes legyen a válaszadásra. Az eredmények arra a tényre világítanak rá, hogy az ESG keretrendszeréről a hazai kis- és középvállalkozások többségének nincs számottevő tudása, a fenntarthatósági ismereteket illetően van még tér a fejlődéshez.

Második kutatási kérdésem így hangzott: Milyen mértékben veszik figyelembe a hazai KKV-k napi működésük során az ESG szempontokat? A kérdőívben ezen témát illetően több kérdés is megfogalmazásra került a mélyebb megértés céljából. Először általánosságban kérdeztem rá az ESG szempontok figyelembevételére, majd az egyes ESG pillérekre külön is megfogalmaztam egy vonatkozó kérdést. A kérdésekre a vállalkozások ötfokozatú Likert-skálán tudtak választ adni. Az eredményeket az 1. táblázat szemlélteti.

1. Táblázat. ESG szempontok figyelembevételének mértéke a napi működés során (forrás: a Szerző)

	Átlag	Szórás	Ferdeség
Összességében	2,90	1,32	0,12
Környezet pillér (E) alá tartozó szempontok	3,27	1,40	-0,28
Társadalom pillér (S) alá tartozó szempontok	2,66	1,35	0,60
Vállalatirányítás pillér (G) alá tartozó szempontok	2,85	1,39	0,22

Az eredményeket szemlélve látható, hogy a hazai KKV szektor esetében igen vegyes a kép a fenntarthatósági szempontok figyelembevételét illetően. Az első kérdés esetén az általam elért vállalkozások 34,15%-a választotta az „Egyáltalán nem” vagy az „Inkább nem” válaszlehetőségeket, míg a legfelső két érték valamelyikét a gazdálkodó egységek 26,83%-a jelölte meg. Ami a fenntarthatósági pillérekre fókuszáló kérdésekre érkezett válaszokat illeti, látható, hogy a három pillért összehasonlítva a Környezet (E) pillér alá tartozó szempontokat veszik figyelembe a vállalkozások a legnagyobb mértékben. Ezen kérdés esetén a vállalkozások 48,78%-a választotta az „Inkább igen” vagy a „Teljes mértékben” válaszlehetőséget. Ennek oka feltételezésem szerint az lehet, hogy a három pillér közül a Környezet pillérhez tartozó szempontok a leggyakorlatiasabbak. Az átlagértékből, s a ferdeségből is megfigyelhető, hogy a Vállalatirányítási (G) pillér alá tartozó szempontok érvényesülése már kevésbé szembetűnő a napi működés során, de leginkább a Társadalom (S) pillér szempontjai vannak elhanyagolva, az ehhez kapcsolódó szempontokat az általam elért vállalkozások 56,10%-a egyáltalán nem, vagy inkább nem veszi figyelembe az operatív működés során.

Harmadik kutatási kérdésem a motivációs tényezők szerepének feltárására irányult. Lippai-Makra – Kovács [20] kutatására alapozva igyekeztem a legfontosabb esetlegesen felmerülő motivációs tényezőket meghatározni, amelyek szerepet játszhatnak a fenntartható vállalati működés mellett való elköteleződésben. Ezen motivációs tényezők között találunk kötelező ösztönzőt (külső szabályozások, ESG ajánlások által elvártak maradéktalan teljesítése), valamint önkéntes ösztönzőket (vállalkozás tulajdonosainak belső motivációja; vállalkozást jelenleg pénzügyileg finanszírozó befektetők elvárása; piac, üzleti partnerek elvárásai; fogyasztók elvárásai; saját hírnév, reputáció javítása; alkalmazottak munkahellyel kapcsolatos elégedettségének növelése) is. A fenntartható vállalati működés mellett történő elköteleződésben szerepet játszó motivációs tényezők súlyáról a 2. táblázat tájékoztat.

A 2. táblázat adatait áttekintve levonható az a következtetés, hogy a hazai KKV-k számára az önkéntes ösztönzők súlya jóval nagyobb, mint a jogszabálykövetés kötelező motivációs tényezője. Ez talán meglepő lehet elsőre, hiszen azt gondolhatnánk, mivel a profitorientált vállalkozások elsődleges célja a nyereségszerzés, a piaci pozíció erősítése, a vállalkozás vagyonának gyarapítása, az ESG szempontok kapcsán eszközölt beruházások pedig elsődlegesen nem ezen célok megvalósulását segítik elő, amennyiben a vállalkozások mégis ilyen célok elérésére fordítanak anyagi javakat, az csakis azért történhet, mert azt egy jogszabály megköveteli tőlük.

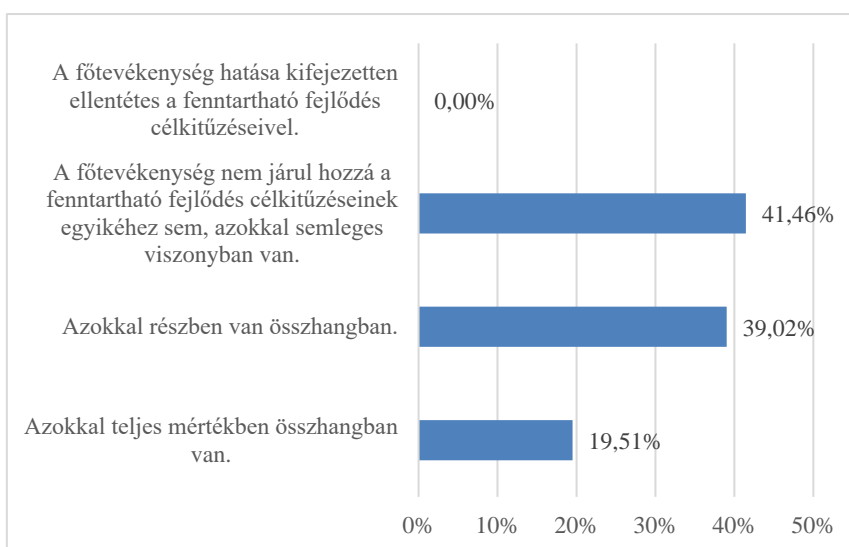
2. Táblázat. A fenntartható vállalati működés mellett való elköteleződésben szerepet játszó motivációs tényezők súlya (forrás: a Szerző)

Motivációs tényezők	Átlag	Szórás	Ferdeség
Vállalkozás tulajdonosainak belső motivációja	3,54	1,33	-0,69
Vállalkozást jelenleg pénzügyileg finanszírozó befektetők elvárása	2,05	1,38	1,12
Külső szabályozások, ESG ajánlások által elvártak maradéktalan teljesítése	3,12	1,36	-0,11
Piac, üzleti partnerek elvárásai	3,46	1,33	-0,39
Fogyasztók elvárásai	3,83	1,28	-0,86
Saját hírnév, reputáció javítása	3,85	1,24	-0,71
Alkalmazottak munkahellyel kapcsolatos elégedettségének növelése	3,27	1,30	-0,32

Azonban nem nehéz belátni, hogy amennyiben az érintettek számára a fenntarthatósági szempontok fontosak, üzleti döntéseik során ezek befolyásoló erővel bírnak, a zöld átállás versenyképesség növelő tényezővé is válhat, vagyis összhangba kerül a vállalkozás elsődleges céljával, a profitszerzéssel. A vizsgált vállalkozások felismerhették ezt a tényt, hiszen a fenntartható vállalati működés elsőszámú ösztönzőjének a saját hírnév, reputáció javítása bizonyult. Köztudott, hogy a vállalkozás jó hírneve magasabb bizalmi szintet eredményez az érintettekben, mely nem csekély anyagi javakban is megtestesülő üzleti előnyökkel járhat.

Fontos motivációs tényezőknek bizonyultak még ezen kívül a fogyasztói elvárások, a vállalkozás tulajdonosainak belső motivációi, illetve a piac, üzleti partnerek elvárásai. A „vállalkozást jelenleg pénzügyileg finanszírozó befektetők elvárása” motivációs tényező kiugróan alacsony értékét az magyarázhatja, hogy a nagyvállalatokkal ellentétben egy mikrovállalkozás esetében; melyek mintám nagyrészt alkották; a vállalkozás vagyonának jóval nagyobb hányadát képezi saját forrás, kevésbé jellemzőek a külső befektetők.

Saját kutatásom révén igyekeztem választ kapni arra a kérdésre, vajon a magyar KKV-k főtevékenységének bolygónkra, társadalmunkra gyakorolt hatása milyen mértékben összeegyeztethető a fenntartható fejlődés célkitűzéseivel. A 193 ország által egyhangúan elfogadott Fenntartható Fejlődési Célok (Sustainable Development Goals –SDG) meghatározzák a fejlődés új egyetemes irányát a fenntartható fejlődés alapelveire, eszméjére alapozva. A 17 fenntartható fejlődési cél követése az ESG keretrendszerébe is integrálva lett, kérdés, hogy a hazai vállalkozások vajon milyen mértékben veszik majd ezeket figyelembe. A kérdőíves felmérés vonatkozó kérdésére kapott eredményeket a 6. ábra hivatott bemutatni.

6. ábra. A hazai KKV-k főtevékenységének összeegyeztethetősége a fenntartható fejlődés célkitűzéseivel (forrás: a Szerző)

Az eredmények arra engednek következtetni, hogy az általam elért gazdálkodó egységek főtevékenységének hatása nem ellentétes a fenntartható fejlődés célkitűzéseivel. A vállalkozások 41,46%-a esetében a főtevékenység semleges a fenntartható fejlődés célkitűzéseivel, 39,02% szerint azokkal részben összhangban van, 19,51% esetében azokkal teljes mértékben összhangban van. Fontos azonban megjegyezni, hogy nem elégséges, ha a vállalkozás főtevékenysége illeszkedik a fenntartható fejlődési célokhoz, a vállalkozás teljes tevékenységi spektruma esetén szükséges figyelmet fordítani arra, hogy a hatások járuljanak hozzá ezen célok megvalósulásához a lehető legteljesebb mértékben.

Ötödik kutatási kérdésem az üzleti terv, üzleti stratégia és a fenntartható fejlődési célkitűzések viszonyát igyekszik feltárni. A kérdőív vonatkozó kérdésére érkezett válaszok megoszlását a 7. ábra hivatott szemléltetni.

7. ábra. A hazai KKV-k üzleti tervének, üzleti stratégiájának viszonya a fenntartható fejlődés célkitűzéseivel (forrás: a Szerző)

Látható, hogy az általam vizsgált vállalkozásoknál azok 29,27%-a esetén az üzleti terv vagy üzleti stratégia nem említi a fenntartható fejlődési célokhoz való igazodást. A KKV-k közel felénél (48,78%) ugyan közvetlenül nem szerepel a fenntartható fejlődési célokhoz való igazodás, azonban az üzleti terv/üzleti stratégia egyes elemei közvetve utalnak ezekre. Valamint 9 olyan vállalkozás is volt a mintámban (21,95%), melyek esetében az üzleti tervben/üzleti stratégiában világosan rögzítették valamely fenntartható fejlődési cél elérésének elősegítését.

Kíváncsi voltam arra, vajon a hazai KKV-k hogyan viszonyulnak a saját ESG szabályozás/ESG stratégia alkotásához, így kérdőíves felmérésem erre is kitért. Az eredményeket a 3. táblázat mutatja be.

3. Táblázat. Saját ESG szabályozás/ESG stratégia, külső ESG szakértő, ESG kockázatmérés a hazai KKV-knál (forrás: a Szerző)

Kérdés	Igen	Nem
Alkotott-e a vállalkozás saját, működéséhez leginkább illeszkedő, releváns ESG szabályozást/ESG stratégiát?	29,27%	70,73%
Lett-e már bevonva külső ESG szakértő a fenntarthatósággal kapcsolatos ellenőrzések elvégzésére az eddigi működés során?	7,32%	92,68%
A vállalkozás kockázatmenedzsmentje magában foglalja-e az ESG kockázatok mérését, kezelését?	19,51%	80,49%

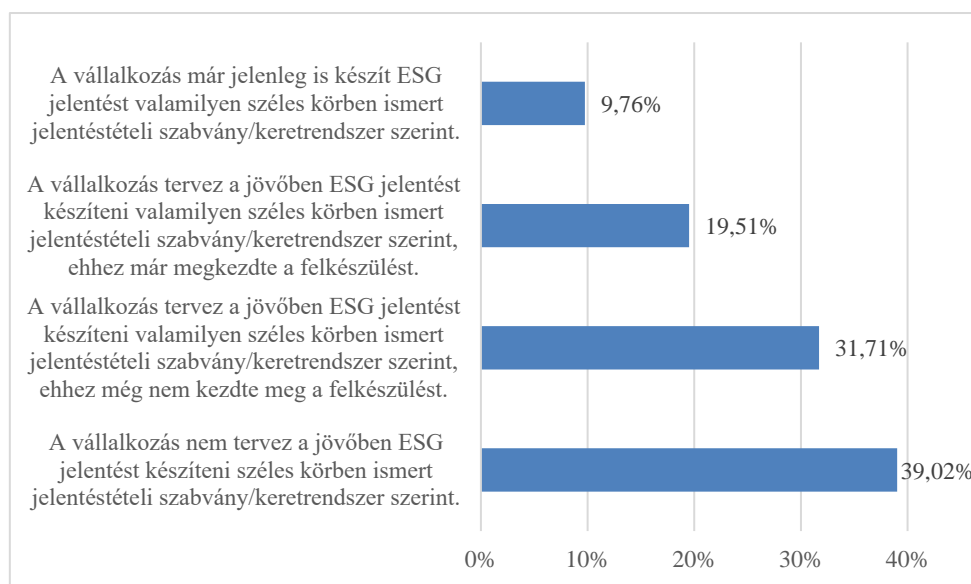
A kérdésszekcióna érkezett válaszokból az derül ki, hogy a hazai kis-és középvállalkozások jelentős része (70,73%) nem alkotott eddig még saját ESG szabályozást/ESG stratégiát, nincs bevonva külső ESG szakértő a fenntarthatósággal kapcsolatos ellenőrzésekre (92,68%), a vállalkozás

kockázatmenedzsmentje nem foglalja magában a fenntarthatósági kockázatok mérését, kezelését (80,49%). A nemleges válaszok magas aránya mögött valószínűleg az ESG keretrendszerrel kapcsolatos hiányos ismeretek és a hazai KKV szektort jellemző forráshiány állnak.

Utolsó kutatási kérdésem a hazai KKV-k ESG jelentéstételhez kapcsolódó hajlandóságára irányult. A mélyebb megértés érdekében először öt állítást fogalmaztam meg a jelentéstétellel kapcsolatban, melyekre ötfokozatú Likert-skála segítségével válaszolhattak a felmérésben résztvevő vállalkozások, majd rákérdeztem arra, hogy hajlandó lenne-e az adott vállalkozás fenntarthatósági jelentést készíteni, vagy esetleg készít-e már jelenleg is. Az eredményekről a 4. táblázat és a 8. ábra tájékoztat minket.

4. Táblázat. ESG jelentéstétellel kapcsolatos állításokra kapott válaszok (forrás: a Szerző)

Állítás	Átlag	Szórás	Ferdeség
1. Az ESG jelentéstétel a vállalkozás számára felesleges adminisztratív teher, csak egy jogszabályi kötelezettségnek való megfelelés.	3,05	1,38	0,03
2. Szükség lenne egy mindenki számára egységes ESG-jelentéstételi irányelvre.	3,32	1,21	-0,12
3. A vállalkozás szívesebben készítené ESG jelentést, ha ehhez megfelelő szakmai segítséget kapna.	3,44	1,16	-0,25
4. Az ESG jelentéstétel minden vonatkozásban költségnövelő tényező a vállalkozás számára.	2,88	1,29	0,24
5. A vállalkozás úgy érzi, már most maximálisan felkészült az ESG jelentéstételre.	2,32	1,23	0,53

8. ábra. Hajlandóság az ESG jelentés készítésre (forrás: a Szerző)

A 4. táblázat adataiból kitűnik, hogy az ESG jelentéstétel megítélése vegyes a hazai KKV szektor vállalkozásai körében, a mintámba került gazdálkodó egységek 41,46%-a választotta a „Teljes mértékben egyetért” és az „Inkább egyetért” válaszlehetőséget, ez pontosan ugyanannyi, mint akik a legalsó két érték valamelyikét választották az első állítás esetén. Ennél az állításnál a válaszok megoszlása majdnem teljesen egyenletes volt a válaszlehetőségek között, ezt mutatja a nullához közeli ferdeség is. A szórásérték is ezen állítás esetén bizonyult a legmagasabbnak. A második állítás némileg magasabb átlagértéke jelzi, hogy számos vállalkozás úgy gondolja, hogy szükség lenne egy mindenki számára egységes ESG-jelentéstételi irányelvre. A harmadik állításhoz tartozó átlagérték a legmagasabb az öt állítás közül, a hazai KKV-k közel fele (48,78%-a) véli úgy, teljes mértékben vagy inkább, hogy szívesebben készítenének ESG jelentést, ha ehhez megfelelő szakmai segítséget

kapnának. Az egyet nem értők magasabb aránya rajzolódik ki a negyedik állítás kapcsán, 43,90% választotta a legalsó két Likert-skála érték valamelyikét. Végül az ötödik állítás az ESG jelentéstételre való felkészültséget volt hivatott felmérni. Az öt állításra kapott eredményeket összevetve ezen állítás esetén az átlag kifejezetten alacsony értéket vesz fel. A mintámba került kis- és középvállalkozások 58,54%-a egyáltalán nem, vagy inkább nem érzi magát felkészültnek, ezzel szemben mindössze 19,51% érzi magát teljes mértékben vagy inkább felkészültnek.

A 8. ábra eredményei pedig konkrét választ adnak hetedik kutatási kérdésemre. Az általam megkérdezett hazai KKV-k közül csupán 4 (a teljes minta 9,76%-a) készít jelenleg is fenntarthatósági jelentést. A vállalkozások 39,02%-a nem készít ESG jelentést, és nem tervezi azt a jövőben sem, 19,51% tervezi a jövőben jelentést készíteni, s meg is kezdte ehhez a felkészülést, 31,71% szintén tervezi a fenntarthatósági jelentéstételt, ám ehhez még nem kezdte meg a felkészülést. Az, hogy a vállalkozások ilyen magas aránya tervezi a fenntarthatósági jelentéstételt, arra enged következtetni, hogy ezen vállalkozások menedzsmentjei úgy vélik, megvalósítható a zöld átállás amellett, hogy a vállalkozás követi a profitorientált létéből fakadó növekedési, nyereségszerzési céljait is.

5. Következtetések és összegzés

Primer kutatásom eredményesnek tekinthető, hiszen választ kaptam valamennyi, általam megfogalmazott kutatási kérdésre, s úgy vélem, hogy kutatásom elősegítheti a magyar gazdálkodó egységek fenntarthatósággal kapcsolatos beszámolási kultúrájának feltérképezését.

A legfontosabb eredményeket összefoglalva elmondható, hogy a hazai KKV-k jelentős része már hallott az ESG keretrendszeréről, ám sokan nincsenek tisztában azzal, mit is takar ez pontosan. Ez könnyen orvosolható lenne tréningek, továbbképzések, online ESG kurzusok segítségével, melyek már most is elérhetőek, azonban sok vállalkozáshoz ezek nem jutnak el. Szükséges lenne akár célzott megkereséssel ezeket a KKV-k figyelmébe ajánlani.

A magyar KKV szektor esetében vegyes a kép a fenntarthatósági szempontok figyelembevételét illetően. Egy egységes fenntarthatósági célkitűzések, ESG szempontok gyakorlati implementációjának mérésére szolgáló keretrendszer kialakítását látom hatékony megoldásnak, mely számszerűsített, elemezhető, összehasonlítható adatokat lenne képes nyújtani az egyes vállalatok ezen területen nyújtott teljesítményéről. Egy ilyen rendszer megbízhatóbb információkkal tudna szolgálni az érdekeltek számára, ezzel fokozottan motiválva a vállalkozásokat a fenntartható működés elérésére. Fontos azonban, hogy ez a rendszer ne legyen túlságosan költséges, hiszen egy korlátozott forrásokkal rendelkező magyar KKV nem tudná megengedni magának annak használatát, ha a beüzemelési és későbbi fix költségek magasak.

Kutatásom bizonyította, hogy nem a kötelező ösztönzők, mint a jogszabályi megfelelés az, ami leginkább motiválja a vállalkozásokat a zöld átállásra, ennél sokkal hangsúlyosabbak az önkéntes ösztönzők. Az általam vizsgált vállalkozások többségének főtevékenysége legalább részben összhangban van a fenntarthatósági célkitűzésekkel, amely mindenképp biztató, hiszen egy ilyen vállalkozás számára az átállási költségek kevésbé magasak, a zöld átállás zökkenőmentesebben megvalósítható.

A hazai KKV-k többségének üzleti terve, üzleti stratégiája direkt módon még nem utal a fenntarthatósági célkitűzések követésére, a legtöbb esetben nem rendelkeznek saját ESG szabályozással, ESG stratégiával, nem vontak még be külső ESG szakértőt s a kockázatkezelési rendszer nem terjed ki a fenntarthatósági kockázatokra. Ezeken kisebb anyagi ráfordítás allokálásával is lehetne változtatni, s érdemes is, hiszen a jövőben a fenntarthatósági szempontok várhatóan még a jelenleginél is hangsúlyosabb szerepet kapnak az üzleti élet valamennyi szegmensében.

A kis- és középvállalkozások nagy része tervezi a fenntarthatósági jelentés készítését, s közzétételét, ám sokan nem érzik magukat kellően felkészültnek. A felkészülésben az államnak, az Európai Uniónak, a nagyvállalati szektornak egyaránt segíteni szükséges a kisebb vállalkozásokat, hogy ők is képesek legyenek a jó gyakorlatok elsajátítására a zöld átállással kapcsolatban, hisz a fenntarthatósági célkitűzések elérése közös feladatunk.

Irodalomjegyzék

- [1] Bloomberg (2023): Green bonds boom in first half of 2023. letöltve: <https://www.bloomberg.com/professional/blog/green-bonds-boom-in-first-half-of-2023/> letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [2] Boros, A., Lentner, Cs. and Nagy, V. (2022): A fenntarthatóság új szempontjai: a nem pénzügyi jelentések európai gyakorlatának elemzése. Pénzügyi Szemle, 67 (2), pp. 186-200. DOI: 10.35551/PSZ_2022_2_2
- [3] Bose S. (2020). Evolution of ESG reporting Frameworks. Values at Work, pp. 13–33. DOI: 10.1007/978-3-030-55613-6_2
- [4] Buallay, A. (2018): Is sustainability reporting (ESG) associated with performance? Evidence from the European banking sector. Management of environmental quality : an international journal, Vol. 30, Issue 1, pp 98 – 115. DOI: 10.1108/MEQ-12-2017-0149.
- [5] Chen L. – Yuan T. – Cebula RJ. – Shuangjin W. – Foley M. (2021): Fulfillment of ESG Responsibilities and Firm Performance: A Zero-Sum Game or Mutually Beneficial. Sustainability, 13(19):10954. DOI: 10.3390/su131910954
- [6] de Freitas Netto, S.V. – Sobral, M.F.F., – Ribeiro, A.R.B. da Luz Soares G. R. (2020): Concepts and forms of greenwashing: a systematic review. Environ Sci Eur, 32, 19 DOI: 10.1186/s12302-020-0300-3
- [7] Deloitte (2022): A klímaváltozás háttere. letöltve: https://unicef.hu/klimahosok/wp-content/uploads/2022/08/1.-klimavaltozas_final.pdf letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [8] Essity (2022): Tork Eco Office survey US. letöltve: https://www.essityusa.com/Images/220406_Essity%20Essentials%20Office%20Infographic_US_Final_tcm341-140689.pdf letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [9] Európai Bizottság (2020): Summary Report of the Public Consultation on the Review of the Non-Financial Reporting Directive. letöltve: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=PI_COM:Ares\(2020\)3097889](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=PI_COM:Ares(2020)3097889) letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [10] Európai Bizottság (2022): Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Directives 2005/29/EC and 2011/83/EU as regards empowering consumers for the green transition through better protection against unfair practices and better information. letöltve: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0085> letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [11] Európai Bizottság (2023): The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards. https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [12] Európai Parlament és Európai Unió Tanácsa (2014): Nem Pénzügyi Jelentési Irányelv (NFRD) letöltve: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN> letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [13] Európai Parlament és Európai Unió Tanácsa (2022): Fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati jelentéstételről szóló irányelv (CSRD) letöltve: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0189&from=EN> letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [14] Gyura G. (2020): ESG és bankszabályozás: Haladni kell a korral. Gazdaság és Pénzügy, 7(4): 372–391. DOI: 10.33926/GP.2020.4.1
- [15] Hajdu T. – Lukács, J. – Reizingerné Ducsa A. (2023): A kör négyesgösesítése, avagy az ESG-jelentések számszerű minősítése. Pénzügyi Szemle, 69(2), 103–122. https://doi.org/10.35551/PFQ_2023_2_6
- [16] Harris Poll (2023): Google Cloud Sustainability Survey 2023. https://services.google.com/fh/files/misc/google_cloud_cxo_sustainability_survey_final_2023.pdf letöltve: letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [17] IBM (2020): Meet the 2020 consumers driving change. letöltve: <https://www.ibm.com/downloads/cas/EXK4XKX8> letöltés dátuma: 2023.12.28.
- [18] IPCC (2023): Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Geneva, Switzerland, pp. 35-115, DOI: 10.59327/IPCC/AR6-9789291691647
- [19] Keresztes G. – Gombás V. (2022): A soproni KKV-szektor innovációs tevékenységének vizsgálata. A termelési függvényektől az okos gazdálkodásig : Jubileumi tanulmánykötet I. University of Sopron, Sopron, pp. 97-119. DOI: 10.35511/978-963-334-428-6
- [20] Lippai-Makra E. – Kovács Zs. (2021): Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjú kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról. Marketing & Menedzsment, 55(1) pp. 55-65. DOI:10.15170/MM.2021.55.01.05
- [21] Moro-Visconti, R. (2022): ESG-Driven Valuation: From Father Profit to Mother Nature. Augmented Corporate Valuation. Palgrave Macmillan, pp 235-314. DOI: 10.1007/978-3-030-97117-5_8
- [22] Némethné Gál A. (2009): A kis- és középvállalatok versenyképessége. Doktori értekezés, Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola.
- [23] Pogácsás, P. – Szepesi B. (2023): A koronavírus hatása a magyar kis- és középvállalkozásokra. Vezetéstudomány - Budapest Management Review, 54 (2), pp. 25-39. DOI: 10.14267/VEZTUD.2023.02.03
- [24] Sági, J., – Szennay, Á. (2022): A COVID-19 pandémia első évének magyar vállalkozásokra gyakorolt hatása, különös tekintettel a fenntarthatósággal kapcsolatos kérdésekre. POLGÁRI SZEMLE: GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT, 18 (1-3), pp. 80-97.
- [25] Szendrey, O. – Dombi, M. (2023): Klímakockázatok mérése a közvetett kibocsátások figyelembevételével. Hitelintézeti Szemle., 22 (1), pp. 58-77.
- [26] United Nations, The Global Compact (2004): Who Cares Wins. Connecting Financial Markets to a Changing World. letöltve: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/280911488968799581/pdf/113237-WP-WhoCaresWins-2004.pdf> letöltés dátuma: 2023.12.28.